

Bos Water Weide

DE GROEI VAN BOS WATER WEIDE

Ontwerp suggereert teveel sturing vooraf. Bos Water Weide is gegroeid. Gegroeid in uitwisseling tussen opdrachtgever, teamleiders, architect, bouw bureau, adviseurs en cliënten; het ontwerpteam. Gegroeid in multidisciplinaire samenwerking en gezamenlijke expertise. Gegroeid in een team dat onbevange ging ontdekken, onderzoeken en ontwerpen. De uitkomst ervaart de architect dan ook als een gestold proces, "de letterlijke resultante van de manier waarop bewoners en medewerkers samenleven en werken". Anderzijds raakt de zorgzame architectuur het wonen zo dat ander gebruik (appartementen, hotel) heel goed denkbaar is: het is een duurzame investering.

THUIS

"Bied de cliënten een thuis." 's Heeren Loo gaf OIII architecten geen uitgebreid programma van eisen maar een einddoel. Het bleek dé aanjager voor een proces van verdere vernieuwing van het op zich al vernieuwende zorgconcept. Zorgterrein Westerhonk in Monster wordt Woongebied Polanen. De bestaande huisvesting van mensen met moeilijk verstaanbaar gedrag maakt plaats voor woningen. De opdrachtgever greep de vervangende nieuwbouw aan voor een nieuw zorgconcept. Persoonlijke huisvesting. Voor iedereen een eigen kamer en de groeps grootte werd teruggebracht van negen naar zes personen. De omvang van het programma (17 woongroepen van zes personen, dagbesteding, kantoren en multifunctionele ruimtes) en vooral de functie als zorginstelling mocht je niet aan de bebouwing afzien: "Maak iets wat zo gewoon mogelijk is."

OPLEIDING

Een zo gewoon mogelijk thuis voor cliënten met verstandelijke beperkingen. Nu was het aan de ontwerper om zijn beperking te voelen. Hoe kon hij bepalen wat een thuis is voor mensen die hun behoeften nauwelijks kunnen uitdrukken en al gauw 40 jaar lang op één

plek verblijven? De teamleiders konden dat niet eens. En wat is gewoon als je achter hekken van twee meter hoog verblijft? De net afgestudeerde ontwerper begon een nieuwe architectuuropleiding 'architect in residence', parkeerde zijn opleidingskennis en associaties en draaide met enkele bureamedewerkers een aantal dagen mee om zich door verschillende groepen cliënten te laten onderwijzen.

Een cliënt die uit zichzelf regelmatig vijf uren in de isoleercel zat doceerde hoe divers personen en hun thuis kunnen zijn. Velen toonden gehechtheid aan herkenbare persoonlijke objecten: thuis kan een foto zijn. Het vroeg om ontwerpen vanuit het individu en ruimte bieden aan eigen inrichting. Uren in de vensterbank liggende cliënten gaven college over de behoefte aan daglicht en buiten. Per bewoner wisselde de behoefte tussen rust en beweging en alleen of samen zijn. Flexibiliteit, bewegingsruimte en gradaties tussen individuele woonplek en gezamenlijkheid waren geboden. Bovenal bleek behoefte aan regelmaat en rust, en daarmee het belang van kleine groeps groottes, beslotenheid en voldoende buitenruimte.

LICHT, LUCHT EN RUIMTE

Uitgangspunt was de individuele kamer. De eigen plek. Elke zit/slaapkamer kreeg een eigen karakter en oriëntatie op daglicht en omgeving, afhankelijk van hoeveel prikkels bewoners verdragen aan de kant van het bos of de levendige plek tussen de bebouwing. De ventilatie en vloerverwarming/koeling, aangesloten op warmte-koudeopslag in de bodem, is collectief. Maar de bewoner kreeg wel controle over zijn klimaat met een te openen raam, een thermostaat en de bediening van de buitenzonwering. Van het verantwoord samengestelde kleurenpakket mocht de bewoner vooral afwijken.

De koppeling met de groep verloopt geleidelijk. De zes zit/slaapkamers grenzen per twee of drie aan verschillende woonkamerzones. Als de bewoner zijn kamer verlaat staat

hij niet oog in oog met (de deuren van) alle andere bewoners. De vloerafwerking zet de eerste stap en loopt iets naar buiten. Gangen met aan beide zijden deuren zijn vermeden, passages grenzen aan een buitengevel met raamopeningen.

Om de bewoner binnen de gezamenlijkheid zijn plek te laten kiezen werd de gemeenschappelijke woonkamer langs de centrale keuken en teamleiderruimte uiteen getrokken tot een meanderende ruimte met een actieve plek bij de eettafel, een passieve zithoek en lichte en donkere plekken. Licht komt van drie kanten. De drie 'lichtvlekken' activeren en voorkomen een dwingende oriëntatie. Bij binnenkomst word je door twee lichtvlekken langs de centrale glazen teamleiderruimte de woonruimte ingetrokken. Voor het gevoel je echt terug te kunnen trekken zie je vanaf de entree geen deuren van individuele kamers. Op de verdiepingen kreeg elke woongroep de beschikking over 30m2 buitenruimte.

ZACHT OMHOOG

Vernieuwend aan het zorgconcept was dat men de hoogte opzocht om een zwaarder programma op een kleiner oppervlak te realiseren. De hoogte werd verzacht door de unieke oriëntatie van de kamers door de bouwlagen heen en het terrasvormig terugspringen van de bouwlagen voor de buitenruimtes. Van binnenuit valt de blik niet helemaal naar beneden, maar op een dakterras. De borstweringshoogte van 30cm komt verder tegemoet aan het gevoel van bescherming bij een maximale lichttoetreding. Door demontabele opzetstukken kan de hoogte van het hekwerk van 2m via 1,5m naar 1m worden teruggebracht.

ALZIJDIG

De gebouwen gaan een duurzame relatie aan met bos en landschap. Ze zijn genoemd naar hun ligging. Ze staan aan een open plek in het bos op de plaats van bomen met een korte levensverwachting. Rekening houdend met verhogingen in het terrein, mooie bomen en boomgroepen zijn ze met de omgeving

vervlochten. Met de verspreiding van kamers ontstonden zo vertakte plattegronden die zelf wat weg hebben van bomen. Daardoor kunnen bewoners hun eigen gebouw zien en reflecteert de zandkleurige baksteen strand- en duinlicht naar binnen.

De eigen oriëntatie van de kamers op daglicht en omgeving leidde tot een alzijdige oriëntatie van de gebouwen. Elke individuele kamer en gezamenlijke woonruimte is van buitenaf aanwijsbaar. De positie van de gebouwen speelt in op de neiging om naar de open plek ertussen te gaan, vanaf die plek zijn alle entrees te zien. De variatie is ruimtelijk. Door de uniforme vlakken komen de verspringende elementen optimaal tot hun recht; tintverschillen ontstaan enkel door de over de dag heen verlopende belichting en beschaduwing.

In de overgang van het ontwerpproces naar het bouwproces kreeg het ontwerpteam gezelschap van de aannemer. De bouwer koos het als voorbeeldproject, dacht creatief mee, deed op details efficiëntere voorstellen en nam via een ongelooflijk enthousiaste uitvoerder iedereen mee.

De plek is geopend. De agressie van de bewoners is nu al afgenomen en de zindelijkheid nam toe. We zijn benieuwd naar de effecten in de toekomst. De zonering van de indeling biedt bewoners niet alleen keuzes in het moment maar stimuleert ook ontwikkeling door de jaren heen. De bebouwing betekent evenzeer een revitalisering van het gebied. De omgekeerde integratie blaast de buurt verder nieuw leven in. De bestaande wandelroute waaraan de gebouwen liggen zal intensiever worden gebruikt en een publiek fietspad opent het terrein voor de regio. De aantrekkelijke plek zal meer en meer vergroeien en integreren met de omgeving.

thuis....? voor bewoners een heel ander begrip

de woonkamer is ook werkplek en gezamenlijk en privé

mijn eigen plek gaat mee

op de bouwplaats konden we ons nieuwe onderkomen al af en toe 'proeven'

zorgvuldig tussen het bestaande groen vervlochten

licht is leidend van ruimte naar ruimte

- A BOS
- B WATER
- C WEIDE

begane grond
gebouw 'water'

- 1 entree
- 2 zit- / slaapkamer
- 3 badkamer
- 4 woonruimte
- 5 woonkeuken
- 6 overdracht
- 7 studio / berging
- 8 vuillinnen
- 9 techniek
- 10 bergingen
- 11 buitenruimte

in de venstebank lig ik hier vaak te kijken naar licht, groen en medebewoners.

in de keuken is altijd wel iemand te vinden. soms koken we met begeleiding samen in de keuken

ik ben nu vaker in deze woonkamer dan in de vorige woning. ik ben bij de groep maar toch mijn eigen plek

als teamleider kan ik wat administratie doen en heb tegelijk alle overzicht

mijn kamer voelt besloten. ik kan me hier terugtrekken.

mijn kamer is heel licht en zie veel mensen langslipen

dit is mijn adres. voordeur van mijn kamer

gezamenlijk hebben we de eettafel uitgezocht

buiten lijkt wel een extra woonkamer maar dan met schommel

mijn eigen woning kan ik ook van buiten aanwijzen

de teamleiding helpt mij s ochtends in deze privé badkamer

ik kan mijn raam openen, de zonwering en temperatuur regelen

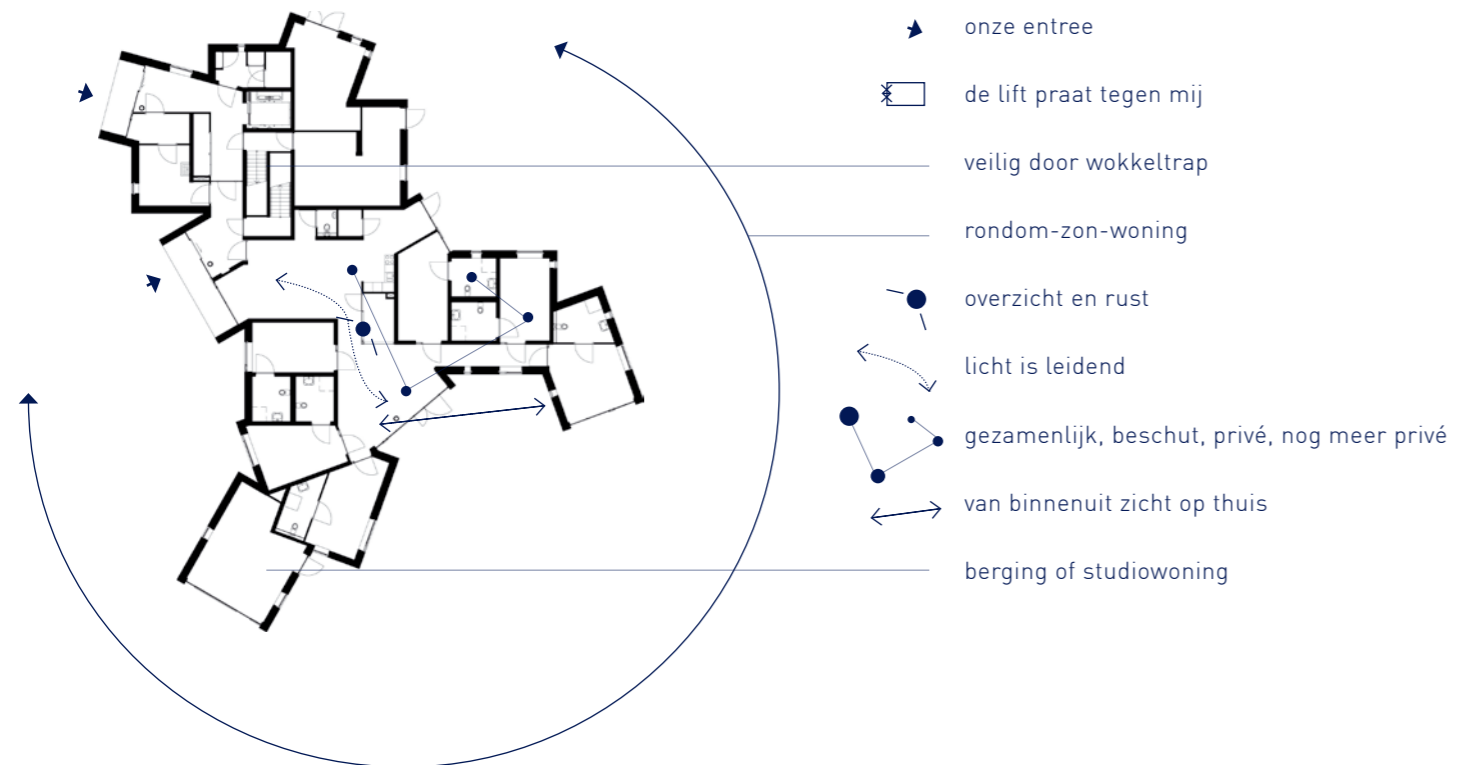
Van binnenuit

dagbesteding op de bovenste verdiepingen

overzicht en licht in de woonkamers

**PROJECT
PROGRAMMA**

Bos Water Weide
zorgwoningen, dagbesteding, kantoren,
multifunctionele ruimte en parkomgeving
zorgterrein Polanen, te Monster

**LOCATIE
OPDRACHTGEVER
OPPERVLAKTE
BOUWKOSTEN
ARCHITECT
INTERIEUR
TEAM**

's-Heerenloo, Durk Kooistra
7132 m2 bvo
11.030.500,- euro exl btw / terrein
OIII architecten
OIII architecten
Armand Paardekooper Overman, Eric Paardekooper
Overman, Anouk Dekker, Michael Hoogland, Ernst-
Jan Schouten, Athir Al-Haddad, Martin Vinkestijn,
Harald Kor, Claudia Franckenreiter

DUURZAAM

gebouwd op toekomstig variabel gebruik.
compact en zorgvuldig tussen bestaand
groen. sociale ontmoeting in ruimte-
organisatie. warmte-koude opslag, warmte-
terugwinning en betonkernactivering.
Luc Bos

**LANDSCHAP
ADVISEUR CONSTRUCTIES
ADVISEUR INSTALLATIES
AANNEMER
OPLEVERING**

Pieter Bouwtechniek, Delft
J. Toorenburg, Den Haag
Heijmerink, Bunnik
September 2011

